

SŁAWOMIR ZYCH

**DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA
OŚRODKA BADAŃ NAD POLONIĄ
I DUSZPASTERSTWEM POLONIJNYM KUL
ZA ROK 2014**

I. ORGANIZACJA I STAN PERSONALNY OŚRODKA

Do 1 października 2014 r. obsadę personalną jednostki stanowili: dyrektor – dr hab. Tomasz Panfil i adiunkci naukowci: dr Paweł Janowski, dr Witalij Rosowski i ks. dr Sławomir Zych.

Na mocy zarządzenia Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, ks. prof. dra hab. Antoniego Dębińskiego z 30 czerwca 2014 r. (znak: ROP-0101-167/14), doszło do połączenia Ośrodka z Centrum Dziedzictwa Kulturowego Polonii. Dokument ten zawiera następujące regulacje:

§1

1. Łączy się Ośrodek Badań Nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym z Centrum Dziedzictwa Kulturowego Polonii.
2. Po połączeniu jednostka otrzymuje nazwę: „Ośrodek Badań Nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym”.

§2

1. Ośrodek Badań Nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym jest jednostką organizacyjną Wydziału Nauk Humanistycznych.
2. Ośrodek Badań Nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym jest finansowany z budżetu KUL.
3. Zakres zadań i struktura organizacyjna Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym zostanie określona regulaminem.

§3

Dyrektora Ośrodka Badań Nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym powołuje i odwołuje Rektor KUL.

§4

Koncepcję zagospodarowania majątku łączonych jednostek przedstawi do dnia 31 sierpnia 2014 r. Dyrektor Administracyjny.

§5

Wykonanie niniejszego zarządzenia powierza się Prorektorowi ds. nauki i rozwoju.

§6

1. Uchyla się zarządzenie z dnia 1 lutego 2013 r. Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w sprawie Centrum Dziedzictwa Kulturowego Polonii (ROP-0101-16/13).
2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 października 2014 r.

W związku z powyższym zarządzeniem uległ zmianie stan personalny Ośrodka. Od początku roku akademickiego 2014/15 pracowali w nim: dyrektor – dr hab. Jacek Gołębiowski (z nominacji Rektora KUL) i adiunkci naukowci: dr Paweł Janowski, dr Witalij Rosowski (w listopadzie 2014 r. oddelegowany do pracy w administracji uniwersyteckiej), dr Paweł Sieradzki i ks. dr Sławomir Zych. Ponadto wraz z nowym rokiem akademickim nastąpiły zmiany w redakcji „Studiów Polonijnych”. Obowiązki redaktora naczelnego przejął Dyrektor Ośrodka, a sekretarza – dr Paweł Sieradzki.

II. KONFERENCJE NAUKOWE

„W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym. Istota i metodologia badań polonijnych”¹

Ośrodek Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL oraz sanktuarium Matki Bożej Królowej Świata – Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim 7 maja 2014 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej KUL zorganizowały konferencję naukową zatytułowaną „W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym. Istota i metodologia badań polonijnych”. Inicjatorem i koordynatorem konferencji był ks. dr Sławomir Zych, pracownik Ośrodka Badań nad Polonią, a jednocześnie opiekun naukowy sokołowskiego sanktuarium z ramienia Biskupa Rzeszowskiego.

Program obejmował 26 referatów i komunikatów, podzielonych na 4 sesje. W pierwszej, prowadzonej przez ks. dra Romana Nira, ks. prof. Edward Walewander (KUL) zaprezentował wybrane aspekty badań nad Polonią, prof. Krystyna Romaniszyn (UJ) przedstawiła dorobek i nowe wyzwania w dziedzinie metodologii badań migracyjnych, dr Adam Romejko (UG) skupił się na teorii mimetycznej jako metodzie badań polonijnych, ks. dr hab. Józef Szymański (Włocławek) podjął próbę definicji duszpasterstwa polonijnego, ks. dr Roman Nir (Instytut Historii i Archiwistyki Polonijnej w Chicago) przybliżył inicjatywy badawcze i wydawnicze dotyczące polskiej emigracji dokonane przez Stowarzyszenie Naukowe „Polska w Świecie”, mgr Sylwia Patyra-Pytka (BUKUL) omówiła problemy i perspektywy współpracy Biblioteki Uniwersyteckiej KUL z Polonią, a dr Bartosz Walicki (Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Sokołowie Małopolskim) ukazał sanktuarium Matki Bożej Królowej Świata – Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim jako miejsce modlitwy i refleksji naukowej nad Polonią. W sesji drugiej, której przewodniczył prof. Tomasz Panfil, wygłoszono referaty: ks. prof. Dominik Zamiatąła CMF (UKSW) – „Duszpasterstwo polonijne w latach 1945-1989 w dokumentach Urzędu ds. Wyznań

¹ Zob. np. M. NABOŻNY, *Sprawozdanie z konferencji naukowej „W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym. Istota i metodologia badań polonijnych” zorganizowanej w Bibliotece Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 7 maja 2014 roku*, „Resovia Sacra” 21 (2014), s. 533-544; TENŻE, *W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym*, „Niedziela Rzeszowska” 22(2014), s. VI; B. WALICKI, S. ZYCH, *Naukowa refleksja nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym*, „Studia Polonijne” 35 (2014), s. 117-122; B. WALICKI, S. ZYCH, *Konferencja „W kręgu badań nad Polonią i duszpasterstwem polonijnym”*, „Rocznik Sokołowski” 11 (2014), s. 337-345.

z Archiwum Akt Nowych”, ks. dr Sławomir Zych – „Kronika parafialna jako źródło do dziejów emigracji”, ks. dr Wiesław Wójcik TChr (Instytut Duszpasterstwa Emigracyjnego im. Kard. Augusta Hlonda w Poznaniu) – „Problematyka duszpasterstwa polonijnego w krajach Unii Europejskiej”, dr Edward Gigilewicz (KUL) – „Problematyka polonijna w »Encyklopedii katolickiej«”, dr Witalij Rosowski (KUL) – „Problematyka badań naukowych podejmowanych na łamach »Studiów Polonijnych«”, Weronika Gigilewicz (KUL) – „Polonia w sieci”. Sesję trzecią prowadził ks. prof. Józef Wołczański. Podczas niej wysłuchano wykładów: prof. Andrzeja Chodubskiego (UG) – „Badania nad Polonią na Kaukazie”, ks. dra R. Nira – „Dokumentacja źródłowa do dziejów parafii polonijnych w archiwach amerykańskich”, mgra Daniela Kipera (KUL) – „Analiza statystyczna czasopiśmiennictwa polskiego w Stanach Zjednoczonych przełomu XIX i XX w. Wybrane zagadnienia”, prof. Jacka Knopka (UMK) – „Diaspora polska i duszpasterstwo polonijne w Afryce”, dra Jerzego Kuzickiego (UR) – „Specyfika badań Wielkiej Emigracji w latach 1831-1863”. Podczas sesji czwartej, pod przewodnictwem dra Edwarda Gigilewicza, referaty wygłosili: o. dr Marian Brudzisz CSsR (Kraków) o stanie badań nad dziejami Polskiej Misji Katolickiej we Francji, ks. prof. Stanisław Piech (UPJPII) o kształceniu polskich księży w wiedeńskich instytutach teologicznych i na Uniwersytecie Wiedeńskim w XIX i na początku XX w. oraz ich posłudze na rzecz Polonii, dr Irena Wodzianowska (KUL) na temat źródeł archiwalnych do dziejów Rzymskokatolickiej Akademii Duchownej w Petersburgu, ks. prof. Józef Wołczański (UPJPII) na temat specyfiki badań i źródeł do dziejów duszpasterstwa rzymskokatolickiego po 1945 r. na dawnych Kresach Południowo-Wschodniej Rzeczypospolitej, ks. prof. Waldemar Żurek SDB (KUL) o działalności salezjanów na terenach byłego ZSRR po 1945 r., ks. dr Stanisław Tylus SAC (Ołtarzew) o działalności pallotynów na rzecz Polonii, dr Robert Zapart (UR) na temat statusu biskupa polowego WP Józefa Gawliny i jego relacji z władzami RP na uchodźstwie w latach 1939-1945, prof. Tomasz Panfil dotyczący zagranicznych źródeł do duszpasterskiej działalności ks. gen. Witolda Kiedrowskiego.

Podczas konferencji ks. kustosz Jan Prucnal i ks. dr Sławomir Zych wręczyli medale koronacyjne Matki Bożej z Sokołowa Małopolskiego z 2013 r. oraz dyplomy za działalność na rzecz Polonii. Otrzymali je: dr Anna Łucka, ks. dr Roman Nir, prof. Krystyna Romaniszyn, prof. Andrzej Chodubski, ks. prof. Waldemar Żurek SDB, ks. dr hab. Józef Szymański, prof. Jacek Knopek, Redakcja Instytutu Leksykografii KUL, ks. prof. Józef Wołczański, ks. prof. Edward Walewander.

Konferencja odbyła się pod honorowym patronatem: metropolity przemyskiego abpa Józefa Michalika (przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2004-2014), bpa Wiesława Lechowicza – przewodniczącego Komisji KEP ds. Polonii i Polaków za Granicą oraz delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, ks. infulata Stanisława Jeża – rektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji. Partnerami symposiumu byli Instytut Leksykografii KUL i Biblioteka Uniwersytecka KUL.

„Wybitne postacie polskiej emigracji powojennej. Wojskowi”²

Archiwum Akt Nowych, Fundacja Armii Krajowej w Londynie oraz Ośrodek Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym zorganizowały 3 grudnia 2014 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej KUL międzynarodową konferencję naukową pt. „Wybitne postacie polskiej emigracji powojennej. Wojskowi”. Zgromadzeni zostali powitani przez ks. dra Sławomira Zycha z Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL, panią wicedyrektor biblioteki Małgorzatę Trojnącką, prof. Jacka Gołębiowskiego – dyrektora Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL, dra Roberta Zapartę z Fundacji Armii Krajowej w Londynie, mgra Mariusza Olczaka z Archiwum Akt Nowych. Wygłoszono 10 referatów: mgr Krzysztof Głuchowski (Rio de Janeiro) – „Gen. dyw. Janusz Głuchowski”, mgr Tesa Ujazdowska (Fundacja Armii Krajowej) – „Generał Tadeusz Pełczyński”, dr Anna Łucka (Polska Misja Katolicka we Francji) – „Stanisław Łucki – kochał Ojczyznę i walczył o wolność Polski”, dr Paweł Sieradzki (KUL) – „Wojenne i emigracyjne ścieżki Józefa Marii Bocheńskiego OP. Ludzie, miejsca i wydarzenia w świetle jego wspomnień”, ks. dr Józef Szymański (Włocławek) – „Z Armii Krajowej do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Ks. kpt. Mieczysław Bossowski”, dr Robert Zapart (Fundacja Armii Krajowej, UR) – „Emigracyjna aktywność polityczno-wojskowa Zygmunta Czarneckiego”, mgr Bartosz Nowożycki (Archiwum Akt Nowych) – „Archiwum Janusza Zawodnego w zasobie Archiwum Akt Nowych”, mgr Zbigniew Król (Archiwum Akt Nowych) – „Andrzej Pomian i jego archiwum”, mgr Mariusz Olczak (Archiwum Akt Nowych) – „Archiwa działaczy emigracyjnych w zasobie Archiwum Akt Nowych”.

Konferencja odbyła się pod honorowym patronatem: prymasa Polski abpa Wojciecha Polaka, duchowego opiekuna Polonii, bpa Wiesława Lechowicza –

² M. NABOŻNY, *Wybitne postacie emigracji...*, „Głos Katolicki. Voix Catholique” 5(2015), s. 16-17.

delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, ks. infułata Stanisława Jeża – rektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji. Partnerem symposium była Biblioteka Uniwersytecka KUL.

III. POLONIJNA NAGRODA NAUKOWA IM. IRENY I FRANCISZKA SKOWYRÓW³

Uroczyste wręczenie Nagrody im. Ireny i Franciszka Skowyrów, przyznawanej przez Ośrodek Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, ks. prałatowi Romanowi Nirowi z Instytutu Historii i Archiwistyki Polonijnej w Chicago odbyło się 24 czerwca 2014 r. w Czytelni Teologiczno-Filozoficznej Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. Zgromadzeni zostali powitani przez panią wicedyrektor biblioteki Małgorzatę Trojną oraz ks. dra Sławomira Zycha z Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL. Przybyli m.in.: prorektor ds. studenckich prof. dr hab. Krzysztof Narecki, ks. prof. dr hab. Edward Walewander, prof. dr hab. Maria Dębowska, dr Edward Gigilewicz, a także obecni i byli pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej, Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym, Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych oraz Instytutu Leksykografii. Odczytane zostały, nadesłane drogą elektroniczną, gratulacje dla laureata od bpa Wiesława Lechowicza, przewodniczącego Komisji ds. Polonii i Polaków za Granicą, oraz ks. prof. Mariana Brudziszsa CSsR i prof. Andrzeja Chodubskiego. Okolicznościową laudację w imieniu dyrektora Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym prof. dra hab. Tomasza Panfila odczytał ks. Sławomir Zych, który również przybliżył życiorys naukowy laureata. Uroczystego wręczenia nagrody dokonał prorektor Krzysztof Narecki. Następnie dr Edward Gigilewicz pokrótce przedstawił współpracę Instytutu Leksykografii z laureatem, który następnie wygłosił wykład pt. „Archiwum Seminarium Polskiego w Orchard Lake 1978-2009”.

³ Zob. A. POKRYSZKA, *Nagroda im. Ireny i Franciszka Skowyrów dla ks. prał. dr. Romana Nira*, „Niedziela” 28 (2014), s. 51; TENŻE, *Nagroda im. Ireny i Franciszka Skowyrów dla ks. prałata Romana Nira*, „Almanach Ziemi Sokołowskiej” (2014), s. 32-33; W. ROSOWSKI, *Nagrodzony za zasługi na rzecz Polonii. Ksiądz prałat Roman Nir laureatem Nagrody Naukowej im. Ireny i Franciszka Skowyrów*, „Przegląd Uniwersytecki” 4-5(2014), s. 30-31.

IV. WYJAZDY NAUKOWE I DZIAŁALNOŚĆ WŚRÓD POLONII

23-25 maja 2014 r. – ks. dr Sławomir Zych wygłosił referat „Katalogi duszpasterstwa polonijnego we Francji” na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Archiwistów Kościelnych „Rubrycele i schematyzmy Kościoła w Polsce” zorganizowanej z okazji 75. rocznicy założenia Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (Kuria Diecezjalna, Kielce).

5 czerwca 2014 r. – ks. dr Sławomir Zych wygłosił referat „Ks. Władysław Findysz (1907–1964) – błogosławiony pogranicza” na międzynarodowej VIII Brzozowskiej Konferencji Historycznej (Muzeum Regionalne w Brzozowie).

6-8 września 2014 r. – dr Witalij Rosowski wygłosił referat pt. „Klasztory rzymskokatolickie w przestrzeni sakralnej Lwowa w XVI-XVIII w.” na międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Ecclesia Leopoliensis. Kościoły Lwowa i archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego: historia, tradycja i dzień dzisiejszy” (Lwów, Ukraina).

3-15 września 2014 r. – dr Witalij Rosowski prowadził kwerendę naukową w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego oraz Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk.

25-27 września 2014 r. – dr Witalij Rosowski wygłosił referat pt. „Kasaty męskich klasztorów rzymskokatolickich na Podolu, Wołyniu i Kijowszczyźnie w latach 1864-1866 – przyczyny, przebieg, skutki” na konferencji międzynarodowej pt. „Losy i znaczenia dziedzictwa kulturowego po klasztorach skasowanych na ziemiach zaboru rosyjskiego w latach 1864-1905. W 150. rocznicę wielkiej kasaty klasztorów dokonanej w 1864 r.” (Mąhocice Kapitulne koło Kielc).

17-21 listopada 2014 r. – dr hab. Jacek Gołębiowski brał udział (jako jedyna osoba świecka z Polski) w VII Światowym Kongresie Duszpasterstwa Migrantów, który odbywał się w Watykanie.

10-12 grudnia 2014 r. – dr Witalij Rosowski wygłosił referat pt. „Nieznane wspomnienia kapłanów diecezji kamienieckiej i żytomierskiej represjonowanych w ZSRR zachowane w zasobach Archiwum Watykańskiego” na międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Kościół Katolicki w Europie środkowo-wschodniej w obliczu dwóch totalitaryzmów (1917-1990)” (Lwów, Ukraina).

Ponadto dr Witalij Rosowski uczestniczył w projekcie badawczym nr 11H 11 021280 w ramach Narodowego programu rozwoju humanistyki, finansowanym przez MNiSW pt. „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja”.

Pracownicy Ośrodka prowadzili również wykłady z historii Polski w ramach współpracy z Zrzeszeniem Nauczycielstwa Polskiego w Wielkiej Brytanii, np. w dniach 4-9 grudnia 2014 r. przebywali w Anglii: dr hab. Jacek Gołębiowski i dr Paweł Sieradzki z wizytą studyjną na zaproszenie Polskiej Macierzy Szkolnej w Accrington (Wielka Brytania). Dr Paweł Sieradzki wygłosił wówczas w Accrington Academy następujące referaty: „Kościół katolicki a polska państwowość na przestrzeni wieków” i „Polskie zrywy niepodległościowe w czasach rozbiorów (1772-1918)”.

V. PUBLIKACJE

„Studia Polonijne” 35(2014), ss. 134.

Pracownicy Ośrodka są autorami szeregu haseł o tematyce polonijnej w „Encyklopedii katolickiej”, kilku artykułów i recenzji. Ponadto ks. dr Sławomir Zych opublikował książkę *Józef Batory (1914-1951). Osoba i pamięć* (Kolbuszowa–Werynia 2014, ss. 140; współautor: Bartosz Walicki) oraz wspólnie z biskupem pomocniczym archidiecezji przemyskiej drem Adamem Szalem był redaktorem opracowania zbiorowego *Wysoka k. Łańcuta. Studia, szkice i materiały z dziejów parafii i miejscowości* (Wysoka 2014, ss. 446).